

Vraaggesprek op HBO-niveau met praktische toepassing

Vakgebied heeft helden nodig

Op de Materials Engineering hield de voorzitter van de HBO-raad Doekle Terpstra een visierijk betoog over de samenwerking tussen hogescholen en bedrijfsleven, en de winst die zo voor beiden te behalen is. Hogescholen worden op politiek niveau vaak als één van de belangrijkste schakels in de Kenniseconomie gezien. Onder meer via de onderzoeksbegeleidende docenten met bij voorkeur een eigen Kenniskring, de zogeheten Lectoren, wordt zowel de industriële innovatie gestimuleerd als het onderwijsmateriaal geactualiseerd. Welke toekomst hebben vakgebieden met zo'n lectoraat, en is er toekomst zonder lectoraat? Vakblad Oppervlaktetechnieken vroeg voorzitter Doekle Terpstra van de HBO-raad naar het naadje van de kous.

Het jaarcongres van de HBO-Raad van 21 april had als insteek het gegeven dat het beroepsgericht hoger onderwijs "onlosmakelijk verbonden is met de professionele omgeving. De interactie tussen opleidingen, lectoraten en de beroepspraktijk is de motor voor actuele curricula en aantrekkelijke stages en afstudeeropdrachten, maar ook voor innovatie bij bedrijven en de ontwikkeling van de professie. Duurzame kennisnetwerken en allianties met externe partners zijn van wezenlijk belang om de brug tussen kennis en praktijk te slaan."

Toegepast onderzoek werd besproken onder de noemer "scoren op de driehoek Kennis, Competenties en Praktijk", waarbij toegepast onderzoek ingepast wordt in een onderwijsblok van 9 weken. Hierbij zou een uit het werkveld binnenkomende vraag te onderscheiden zijn naar competentie-, praktijk- of kennisvraag. Allemaal visierijke concepten dus, die op een beurs als de Materials Engineering breed uitgemeten mogen worden. Maar zal een waardescheppend vakgebied zoals de oppervlaktebehandeling hier ook mee uit de voeten kunnen?

De bedoeling is dat Hogescholen ook kennisinstellingen worden. Maar veel vakgebieden zijn dermate specialistisch dat zelfs de eigen vakverenigingen niet meer voor alles een vakdeskundige op de loonlijst kunnen hebben. Hoe moeten de scholingsinstellingen dat doel dan bereiken?

"Het zit niet alleen bij specialisten. Waar het vooral om gaat is wat voor houding hogescholen ontwikkelen ten aanzien van de buitenwereld. Zijn hogescholen een naar

binnen gekeerde wereld of hebben ze een open mindset ten opzichte van wat er in de sectoren gebeurt? Ik denk dat je kunt zeggen dat hogescholen de afgelopen jaren in een geweldige dynamiek terecht zijn gekomen en zich aan het ontwikkelen zijn van een hogeschool naar een kennisinstelling, die steeds intensiever samenwerkt met het MKB. En waar steeds vanzelfsprekender ingegaan wordt op wat de onderzoeksvraag nou eigenlijk is, wat een hogeschool daarin kan betekenen, en dat Helden van de Sector de hogescholen binnenkomen. Er gebeurt al enorm veel. Je hebt bij hogescholen inmiddels de zogenaamde RAAK-projecten, een prachtig voorbeeld van hoe je publiek-privaat kan samenwerken (Regionale Actie en Aandacht voor Kenniscirculatie -red.). Een bedrijf zit met een onderzoeksvraag, niet wetenschappelijk maar praktijkgericht. Hogescholen – meestal via de lector en Kenniskring- weten dat te verbinden met docenten en studenten. Zo heb je de cirkel rond van een permanent cyclisch proces. RAAK is een met name door het Ministerie van OCW gefinancierd programma, met RAAK-geld, middelen van hogescholen en middelen van bedrijfsleven. Het is buitengewoon succesvol. De kennisvouchers van EZ worden inmiddels voor 50% verzilverd door de hogescholen, die zijn wat dat betreft steeds meer een Kennisinstelling aan het worden. Er kan nog veel meer bewustzijn komen ten opzichte van elkaar, er is nog veel potentie, er is nog enorm veel winst te behalen via het lectoraat. Er zijn ongeveer 400 lectoren en de ambitie is te verdubbelen en dat te financieren vanuit het bedrijfsleven zelf. Dan heb je een nóg

nauwere verbinding tot stand gebracht tussen onderwijs en bedrijfsleven."

Op het Onderwijscongres Lectoraten van december 2007 kwam naar voren dat MKB-bedrijven niet altijd hun onderzoeksvraag goed kunnen formuleren. Dan wordt het toch lastig om een lectoraat economisch relevant te maken?

"Dat blijft dé uitdaging. Het MKB-bedrijf heeft eigenlijk maar één zorg: hoe blijf ik een winstgevende toko, de zorgen van de dag, er is weinig aandacht voor strategische belangen van de toekomst. Terwijl er ook behoefte is aan innovatie, alles wat je houdt zoals het vandaag is, is ten dode opgeschreven. Als je naar een gemiddeld MKB-bedrijf gaat en je vraagt 'heb je een onderzoeksvraag?' dan staan ze je aan kijken zo van 'waar heb je het over?' Hogescholen zullen steeds meer contact zoeken en het bedrijfsleven helpen met onderzoek of anderszins facilitair zijn. Ik zie dat hogescholen – en we zijn er nog lang niet, nog lang niet!- uit hun schulp komen en arbeidsmarktgericht worden. En ze worden beter in het organiseren van MKB-loketten. Bijvoorbeeld een directeur van een bedrijf in Eindhoven, dat vond ik een sprán-

"Een directeur zei 'ik ga naar de hogescholen om creativiteit te halen'. Hij bepaalt daarna wel of het omgezet kan worden in producten."

kelend voorbeeld, die zei 'ik ga naar de hogescholen om creativiteit te halen'. Hij bepaalt daarna wel of het omgezet kan worden in producten. Dát is de manier waarop het in toenemende mate gaat werken. De ondernemer die nieuwsgierigheid heeft in de potentie van de hogescholen, daar zou het om moeten gaan, het creëren van nieuwsgierigheid."

Het voordeel van een lectoraat voor een hogeschool is dat er veel geld voor is, het curriculum vernieuwd wordt en het docentschap professionaliseert. Het zijn salarisschalen die niet afwijken van universitair werk. Voor een vakgebied is het de bekroning op de Door-gaande Leerweg vanaf assistent via vakman en leidinggevende tot en met ingenieursniveau. Hoe komt een vakgebied aan deze wisselwerking met het hoger onderwijs, dus welke tips heeft u voor het opzetten van een lectoraat?

"Ten eerste: er zijn voldoende middelen voor, zegt u, maar dat is níét het geval. De behoefte aan onderzoek via hogescholen is groot, veel groter dan waarin hogescholen kunnen voorzien. Daar wordt door de overheid maar 50 miljoen apart gelegd en dat is vooral voor primaire arbeidsvoorwaarden, niet het onderzoek zelf. Voor universiteiten is er een paar miljard. Dat moet niet overgeheveld worden want dat fundamentele onderzoek dóét er toe. En we hebben toponderzoek nodig, klip en klaar! Maar die 50 miljoen steekt er schril bij af. Heel belangrijk is dus, dat er voor hogescholen een Tweede Geldstroom komt en dat moeten die onderzoeksstromen in zich dragen. Anders is het lectoraat voor de langere termijn niet levensvatbaar. En als tips: ik denk, een lectoraat opzetten kan bij wijze van spreken iedereen. Maar bij aanvang is er ook wel een fout gemaakt: soms is men begonnen zonder te denken hoe een verbinding gelegd kan worden met het werkveld. Mensen die we nodig hebben, zijn degenen die vanuit ervaring en theoretische kennis de verbinding kunnen brengen met innovatie en nieuwe kennis. En de verbinding kunnen maken met de leeromgeving en het werkveld. Dat is een héél ander concept dan hoogleraarschap. Laat het ook aansluiten op de behoefte van het MKB in de regio en laat het aansluiten op de karakteristieken van de hogescholen. Als je een profiel hebt op het gebied van havens, of van energie, begin dan niet een lectoraat social studies. Of op een PABO niet een lectoraat engineering.

Hoe worden geschikte lectoren gevonden? Dat mogen wel universeelspecialisten zijn die

Voorzitter Doekle Terpstra (HBO-raad) ondersteunde zijn gloedvolle betoog op de Materials Engineering met een filmpje over ontplooiing van professionals door onderling contact in allerlei netwerken.

veel buiten de deur komen en ook nog eens onderwijskundig onderlegd zijn. Welke ervaringen hoort u uit het werkveld, bijvoorbeeld over zoets praktisch als de beschikbare tijd voor contact met duale studenten, bedrijven, onderwijscollega's en het bijwonen van vak-evenementen?

"Ja, nou ja... u geeft het al aan, we vragen van lectoren dat ze een tweeledige oriëntatie hebben op zowel wetenschap als op de beroepspraktijk, dus is het heel belangrijk dat ze in staat zijn Kenniskringen op te zetten. Ze kunnen het niet allemaal zelf. Een lectoraat vergt prioriteit, dus een lectoraat van minder dan een helft van een week zou je eigenlijk niet moeten willen. Ze zitten sowieso krap in de tijd. Wat we willen is dat het vooral gepromoveerde mensen zijn. Dat is heel belangrijk omdat we juist wetenschap en praktijk kunnen verbinden, dat is het profiel dat we nodig hebben, de praktijk kennen en op hoger niveau de abstractie kunnen schetsen. En tegelijk de verbindingsofficier naar onderwijsinstelling en naar studenten toe. Maar als ik met lectoren praat, krijg ik in het algemeen heel enthousiaste verhalen terug over waar ze meer bezig zijn. En dat ze twee of drie dagen op de loonlijst staan van een bedrijf én lector zijn in die sector. Er zijn prachtige voorbeelden van wat er kan gebeuren. Overal moet je op zoek gaan naar de Cruyffjes en die aan je zien te verbinden."

Hoe vindt u de volgende tip die ik aan een congresslunch overhield: Veel docenten zijn lesboer en willen geen onderzoeker worden,

dus begin bij wie ervoor te vangen is en haal ze verder van buiten. Je moet een inhoudelijke docerende, onderzoekende en flexibele persoon hebben die bij bedrijven durft binnen te stappen. En die bovendien geen grote gezinsverplichtingen heeft, en die ook op zaterdag wil werken. En geef iemand meer dan vier jaar pilottijd want het is nog altijd in de pioniersfase (december 2007). Uw reactie?

"Ik zou mensen niet in hun privé-tijd iets laten doen, of willen dat ze zich dingen ontszeggen. Maar als een hogeschool zich ontwikkelt tot een kennisinstelling, dan vraagt dat een geweldige inzet van de hogescholen zelf, dan is de docent niet alleen een kennisoverdrager maar ook iemand die jonge mensen ontvankelijk maakt voor onderzoek en die bijdraagt aan het curriculum. Soms is dat lastig, sommige mensen redeneren vanuit het idee van 'ik wist vroeger wat ik had en weet nu niet wat ik krijg', maar docenten moeten mee-ademen met de ontwikkelingen zoals die nu gaande zijn."

MEER INFORMATIE

www.HBO-raad.nl
Over de RAAK-projecten: www.innovatie-alliantie.nl
Over innovatievouchers voor het MKB: www.senternovem.nl/innovatievouchers
Over fiscale ondersteuning bij speuren ontwikkelingswerk: www.senternovem.nl/wbso